

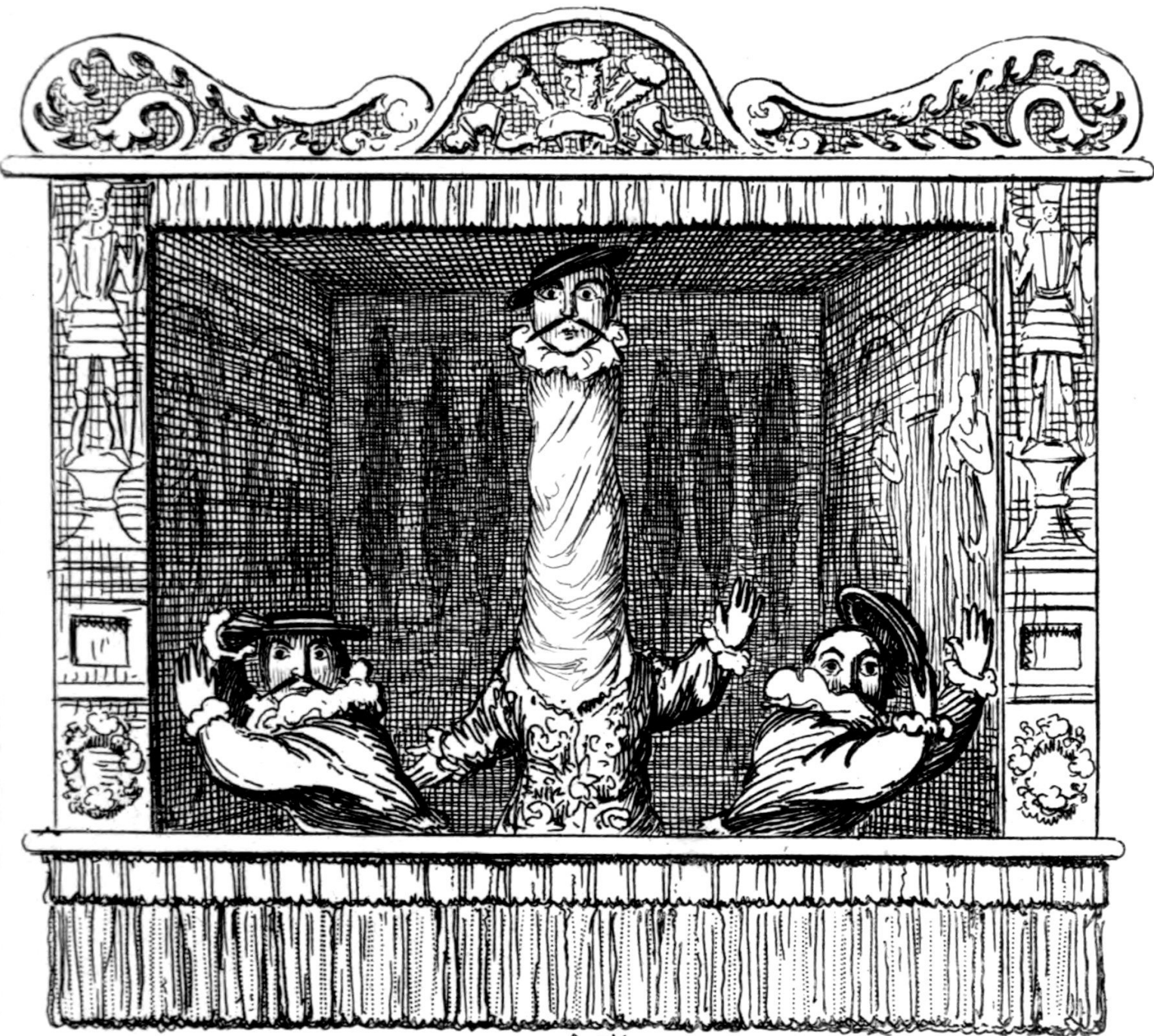
A medieval manuscript illustration showing two figures in a castle tower. The figure on the left is a woman in a white dress, and the figure on the right is a man in a brown tunic and green cloak, holding a sword. They are standing on a balcony with a decorative railing. The tower has a brown arched top and crenellations. The background is a light, textured surface.

FEDERICO
GARCÍA
LORCA

Pamppu ja morsian

NTAMO

Pamppu ja morsian

FEDERICO GARCÍA

LORCA

Pamppu ja morsian

SUOMENTANUT

&

JÄLKISANAN LAATINUT

Tuula Nuikka

NTAMO

Helsinki

2 0 2 4

- KUVALUETTELO (Lähde: *Wikimedia Commons*, ellei toisin mainita)
- s. 2, 30 & 58 John Payne Collier (teksti) & George Cruikshank (kuvat), *Punch and Judy*.
Bell & Daldy, London 1870.
- s. 21 Punch & Judy -hahmoja Australian New South Walesin osavaltionkirjastossa
(valokuva: Ray Olsen 13/ii/1940)
- s. 22 Münchenissä ehkä 1800-luvun lopulla painettu hollanninkielinen nukketheaterijuliste.
- s. 43 Lorcan piirros (1929–1930) teoksessa *Poeta en Nueva York*. Toim. María Clementa Millán.
Cátedra, Madrid 1994.
- s. 46–47 Anon., pilakuva Samuel Footen (1720–1777) nukketheateriesityksestä
Handsome House-maid or Piety in Pattens (1773).
- s. 82–83 Sigurd Curman, Albayzínin kaupunginosa ja Elviran portti
Granadassa syksyllä 1910 (Tekniikan museo, Tukholma).
- s. 84 Ranskalaisia lehtileikkeitä Maurice Jacquemontin (1910–2004) Studio des Champs-Élysées’lle
ohjaamista Lorcan tragediaista: (yllä) 1945 nähdystä *La casa de Bernarda Albasta* (1936);
(alla) 1948 esitetystä *Yermasta* (1934).
- s. 87 Pian Lorcan kuoleman jälkeen sisällissodan aikana julkaistua:
runokokoelma *Romancero gitano* (1937) ja näytelmäjuliste *Mariana Pineda* (1937).
- s. 88 Pampputoisintoja poliittisissa pilapiirroksissa: (yllä) anonyymin karikatyyristin ja ranskalaisen
vasemmistolehden *L’Humanité*n (10/vi/1923) käsitys äärioikeistolaisen Léon Daudet’n (1867–1942) tavasta
koulia vanhoillista pääministeriä Raymond Poincaréta (1860–1934); (alla) Charles L. Bartholomew’n
tulkinta yhdysvaltalaisesta demokraattipoliitikosta William Jennings Bryanista (1860–1925) kurittamassa
etelävaltioita, *Minneapolis Journal* 2/x/1909 (Hennepin County Library, Minneapolis).

© TUULA NUIKKA 2024 (SUOMENNOS & JÄLKISANA)

ISBN 978-952-215-935-9

ESPANJANKIELINEN ALKUTEOS

Los títeres de Cachiporra. Tragicomedia de don Cristóbal y la señá Rosita
(kirjoitettu 1922–1925, ensiesitetty 1937)

ULKOASU & TAITTO

Göran de Kopior

KANNEN KUVA

Kuvituskuva Flanderissa 1338–1344 painetusta ns. *Aleksanterin romanssista* eli antiikista
juontuvasta Aleksanteri Suuren vaiheita esittelevästä kertovasta tekstistä, johon on lisätty
nukketheaterikohtaus neidon ja pamppumiehen kohtaamisineen (yksityiskohta)
(Bodleian Library -kirjasto, Oxfordin yliopisto, Oxford, Yhdistynyt kuningaskunta)

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO

Helsinki 2024 (IV linja 18, 00530 Hki)

www.ntamo.net (info.ntamo@gmail.com)

*El teatro es una escuela
de llanto y de risa
y una tribuna libre donde
los hombres pueden poner en evidencia
morales viejas o equívocas
y explicar con ejemplos vivos
normas eternas del corazón
y del sentimiento del hombre.*

”Teatteri on itkun
ja naurun koulu
ja vapaa näyttämö,
jossa ihmiset voivat
asettaa koeteltaviksi
vanhat ja epämääräiset opetukset
ja selittää elävin esimerkein
sydämen ja inhimillisten tunteiden
ikuisia lakeja.”

FEDERICO GARCÍA LORCA 1935

HENKILÖT (esiintymisjärjestyksessä)

Hyttynen

Rosita

Isä

Cocoliche

Ajomies

don Cristobita alias herra Pamppu

Palvelija

Tunti

Nuorukaisia

Salakuljettajia

Espantanublos, tavernanpitäjä

Currito, sataman poika

Cansa-Almas, suutari

Fígaro, parturi

Nuori pojankoltiainen

Keltamekkoinen tyttö

Sokea kerjäläinen

Neitokaisia

Kaunotar, jolla on kauneuspilkkuja

Papin apupoika

Vieraita soihtujen kanssa

Hautajaispappeja

Juhlasaattue (sekä hää- että hautajaissaattue)

ESITTELY

Kuuluu kahden torven ja yhden rummun ääni. Näyttämölle ilmestyy jostain suunnasta Hyttynen. Hyttynen on erikoinen ilmestys, osaksi henki, osaksi haltija, osaksi hyönteinen. Se edustaa vapaana olemisen ja elämisen ihanuutta sekä andalusialaisten sulokkuutta ja runollisuutta. Sillä on mukanaan pieni torvi, jollaisia myydään markkinoilla.

HYTTYNEN

Hyvät naiset ja herrat! Huomiota pyydän! Poika siellä, suljepa suusi, ja sinä tyttö, saisiko sinut jo vihdoinkin istumaan aloillesi.

Hyssst, hiljennytään, että voimme tuntea, kuinka hiljaisuus ympäröi meidät kuin olisimme sen lähteessä.

7

Ollaan niin hiljaa, jotta voimme kuulla viimeistenkin sanojen kaiun laantuvan.

(Rumpu.)

Minä ja seurueeni tulemme kaukaa porvarien, kreivien ja markiisien, kullan ja kristallien teatterista, jonne miehet menevät nukahtaakseen ja naiset... no, nukahtaakseen hekin.

Minut ja seurueeni teljettiin sinne. Ette voi kuvitellakaan, millaista kärsimystä se oli. Mutta sitten eräänä päivänä näin avaimenreiästä tähden, joka värisi kuin vasta kukkaan puhjennut orvokki. Avasin silmiäni minkä ulkoa puhaltavalta hirveältä viimalta saatoin ja näin, kuinka hitaasti lipuvien laivojen kyntämä leveä joki hymyili tähden alla.

Sitten kerroin näystä ystäväilleni ja me pakenimme tasankojen halki etsimään tavallisia ihmisiä ja näyttämään heille maailman pieniä, keskikokoisia ja vähän suurempiakin ihmeitä. Kuljimme vuoriston vihreästä kuutamosta rantojen vaaleanpunaiseen kuutamoon. Nyt kun kuu nousee ja kiiltomadot vetäytyvät hitaasti koloihinsa, alkaa suurenmoinen traaginen komedia *don Cristóbalista* tai *don Cristobitasta*, kuinka vain, ja neiti Rositasta.

Valmistautukaa kärsimään *don Cristobitan*, alias herra Pampun, karkeus ja liikuttumaan tuon Rosita-neidon lempeydestä, joka on paitsi nainen myös töyhtöhyöppä lammen yllä, lumen hentoinen lintu.

Aloitetaan! (*Poistuu näyttämöltä mutta juoksee takaisin.*) Ja nyt... Tuuli, löyhyttele näitä hämmästyneitä ilmeitä, kannaa huokaukset tuonne vuorten laelle ja pyyhi sulhottomien tyttöjen silmiin kohoavat kyyneleet.

8

(*Musiikkia.*)

Neljä lehteä oli puuntaimessani.
Tuuli niitä puhalteli.

Näyttämönvaihdos.

Esittelyjakson loppu.

ENSIMMÄINEN KUVaelma

Rositan alakerran sali. Perällä iso ikkunaristikko ja ovi. Ikkunasta aukeaa näkymä appelsiinilehtoon. Rosita on pukeutunut vaaleanpunaiseen vanne-mekkoon, jossa on paljon nauhoja ja pitsiröyhelöitä. Kun esirippu nousee, Rosita istuu kirjomassa suureen kirjontakehykseen kiinnitettyä kangasta.

ROSITA (*Laskee kirjontapistoja ääneen kirjoessaan.*)

Yksi, kaksi, kolme, neljä... (*Pistää sormeensa.*) Aih! (*Laittaa sormen suuhunsa.*) Olen jo neljä kertaa pistänyt sormeeni kirjoessani viimeistä e:tä tähän RAKKAALLE ISÄLLE. Kirjonta on sitten vaikeaa. Yksi, kaksi... (*Laskee neulan kädestään.*) Voi, kuinka haluaisinkaan päästä naimisiin! Somistaisin hiusnutturani keltaisella kukalla ja laittaisin päähäni hunnun, joka ulottuisi kadun laidasta laitaan. (*Nousee.*) Ja kun parturin tyttö katselisi ikkunastaan, sanoisin hänelle: ”Menen naimisiin, ja ennen kuin sinä, paljon ennen kuin sinä, ja minulla on rannerenkaat ja kaikki.” (*Ulkoa kuuluu vihellys.*) Oih, kultani! (*Juoksee ikkunaan.*)

ISÄ (*huutaa näyttämön ulkopuolelta*)

Rosiiitaaa!

ROSITA (*Pelästyy.*)

Miiitää? (*Kuuluu entistä kovempi vihellys.*) (*Juoksee ja istuutuu kirjontatyönsä ääreen, heittää lentosuukkoja kohti ikkunaa.*)

ISÄ

Halusin tietää, kirjoitko sinä. Kirjo, tyttöseni, kirjo, siinä on leipäpuumme. Raha-asiamme ovat hyvin huonolla tolalla. Niistä viidestä kultarahasta, jotka perimme sedältäsi arkkipiispalta, ei ole jäljellä enää yhtään mitään, ei kerrassaan mitään.

ROSITA

Oli sillä arkkipiispasedällä vain aikamoinen parta! Voi, kuinka komea hän olikaan! (*Ulkoa kuuluu vihellys.*) Ja kuinka hyvin hän osasi viheltää! Erinomaisen hyvin!

ISÄ

Mutta tyttö hyvä, mitä sinä oikein puhut? Oletko tullut hulluksi?

ROSITA (*hermostuneesti*)

Ei, ei... enhän minä mitään...

ISÄ

Voi, Rosita, olemme korviamme myöten veloissa! Miten meidän oikein käy? (*Ottaa esiin nenäliinan ja alkaa itkeä.*)

ROSITA (*itkien*)

No... niin... sinä... minä...

10

ISÄ

Kunpa edes haluaisit mennä naimisiin. Silloin kaikki olisi toisin, mutta toistaiseksi minusta näyttää siltä, että...

ROSITA

Mutta haluanhan minä.

ISÄ

Niinkö?

ROSITA

Etkö sitten ole huomannut? Kyllä te miehet kuljette laput silmillä!

ISÄ

Sittenhän olet myöntyväinen?

ROSITA *(suopeasti kuin nunna)*

Kyllä, isä.

NTAMO 2024

ISBN 978-952-215-935-9

AINOA VAIN, ETTÄ ROSITA EI MYÖNNY.
HÄNTÄ EI POMPUTETA EIKÄ PAMPUTETA.
TÄMÄ 1920-LUVUN HUVINÄYTELMÄ ON
UPOTETTU PERINTEESEEN NIIN HENKILÖISSÄÄN
JA AIHEESSAAN KUIN KÄÄNTEISSÄÄN,
MUTTA SUUREN DEMOKRAATIN LORCAN (1898–1936)
KÄSISSÄ SIITÄ TULEE MODERNI ISÄN-
JA MIESVALLAN KRITIIKKI,
JOSSA VANHA MAHTI
KIRJAIMELLISESTI
HAJOTETAAN.
NÄISTÄ JA MUISTA TEOISTAAN
KIRJAILIJA SAI MAKSAA
HENGELLÄÄN FASISTIEN
NOUSTESSA VALTAAN
ESPANJASSA.
KIRJAAN SISÄLTYY
SUOMENTAJA
TUULA NUIKAN
ASiantunteva
JÄLKISANA.

